

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών
— ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΟ 1837 —

Φιλοσοφική Σχολή
Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας

Ιστορίας Επίσκεψις

Μια επαναπροσέγγιση της Ιστορίας, των προβλημάτων και των μεθόδων της

Οι παγκόσμιοι πόλεμοι, 1914-1945

Σάββατο 18 Οκτωβρίου 2025

Ο Δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος και το Ολοκαύτωμα στην τέχνη

Ευγενία Αλεξάκη,

Επίκουρη Καθηγήτρια

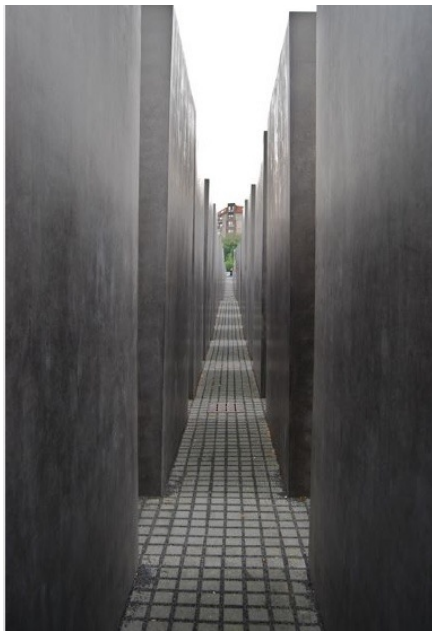
Ιστορίας της Τέχνης, ΕΚΠΑ

Francis Bacon, *Τρεις σπουδές για μορφές στη βάση μιας Σταύρωσης*, π. 1944, λάδι σε χαρτόνι, 94 x 73.7 εκ., Tate, Λονδίνο

Τέχνη και Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος

Peter Eisenman, *Μνημείο για τους δολοφονημένους Εβραίους της Ευρώπης*, Βερολίνο, 2005

Alberto Giacometti, *Άνδρας που δείχνει*, 1947

- Αντιφασιστική τέχνη και αντιπολεμικές εκθέσεις
- Κατασχέσεις, κλοπές και λεηλασίες έργων τέχνης
- Μεταπολεμικές διεκδικήσεις επιστροφής και αποκατάστασης κλεμμένων έργων
- Καταστροφή έργων τέχνης και μνημείων & λαφυραγώγηση
- Στρατοπεδική τέχνη, τέχνη σε γκέτο και άλλους τόπους εγκλεισμού
- Έργα επιζώντων στρατοπέδων μετά την Απελευθέρωση
- Καλλιτεχνική δημιουργία στα χρόνια του πολέμου (κρατικά προγράμματα/προπαγάνδα και ανεξάρτητοι δημιουργοί)
- Καλλιτεχνική μετανάστευση (Μ. Βρετανία και ΗΠΑ)
- Το τραύμα του πολέμου στην τέχνη της πρώιμης μεταπολεμικής περιόδου
- Δημόσια μνημεία για τον Β΄ ΠΠ & το Ολοκαύτωμα
- Η αναμέτρηση Γερμανών καλλιτεχνών με τη ναζιστική κληρονομιά και το Ολοκαύτωμα
- Σύγχρονη τέχνη για τον Β΄ΠΠ & το Ολοκαύτωμα

Gerhard Richter, *Ο θεός Rudi*, 1965

Georg Baselitz, *Εικόνα των πατέρων*, 1965

Anselm Kiefer, *Besetzungen (Occupations)*, 1969

Τέχνη σε ναζιστικά στρατόπεδα,
γκέτο και άλλους τόπους
εγκλεισμού

Οι Blatter & Milton (*Art of the Holocaust*, 1981) έκαναν λόγο για 30.000 έργα τέχνης που δημιουργήθηκαν κατά τη διάρκεια του Ολοκαυτώματος. Νεότερες εκτιμήσεις υποστηρίζουν ότι αυτός ο αριθμός αντιπροσωπεύει μόνο το 1/10 των συνολικών έργων που δημιουργήθηκαν (Bohm-Duchen, 2013) σε ναζιστικά στρατόπεδα, γκέτο, τόπους κράτησης και εγκλεισμού, καθώς και σε κρυψώνες σε όλη την κατεχόμενη από τους ναζί Ευρώπη.

Άγνωστος καλλιτέχνης, *Προς τους θαλάμους αερίων*, μολύβι σε χαρτί, 13,5 x 19,5 εκ, Άουσβιτς 1942-44, Auschwitz-Birkenau State Museum

Θεματολογία

Προσωπογραφίες

Εικόνες του στρατοπέδου:

Η άφιξη στο στρατόπεδο, η πρώτη καταγραφή, η πείνα και η σωματική εξάντληση, η πλατεία του βασανιστικού προσκλητηρίου-καταμέτρησης, οι ασφυκτικοί κοιτώνες, τα συρματοπλέγματα, τα φυλάκια ελέγχου, οι καμινάδες των κρεματόριων, καθώς και η συμπεριφορά των θυτών: οι εξευτελισμοί, τα βασανιστήρια και οι εκτελέσεις

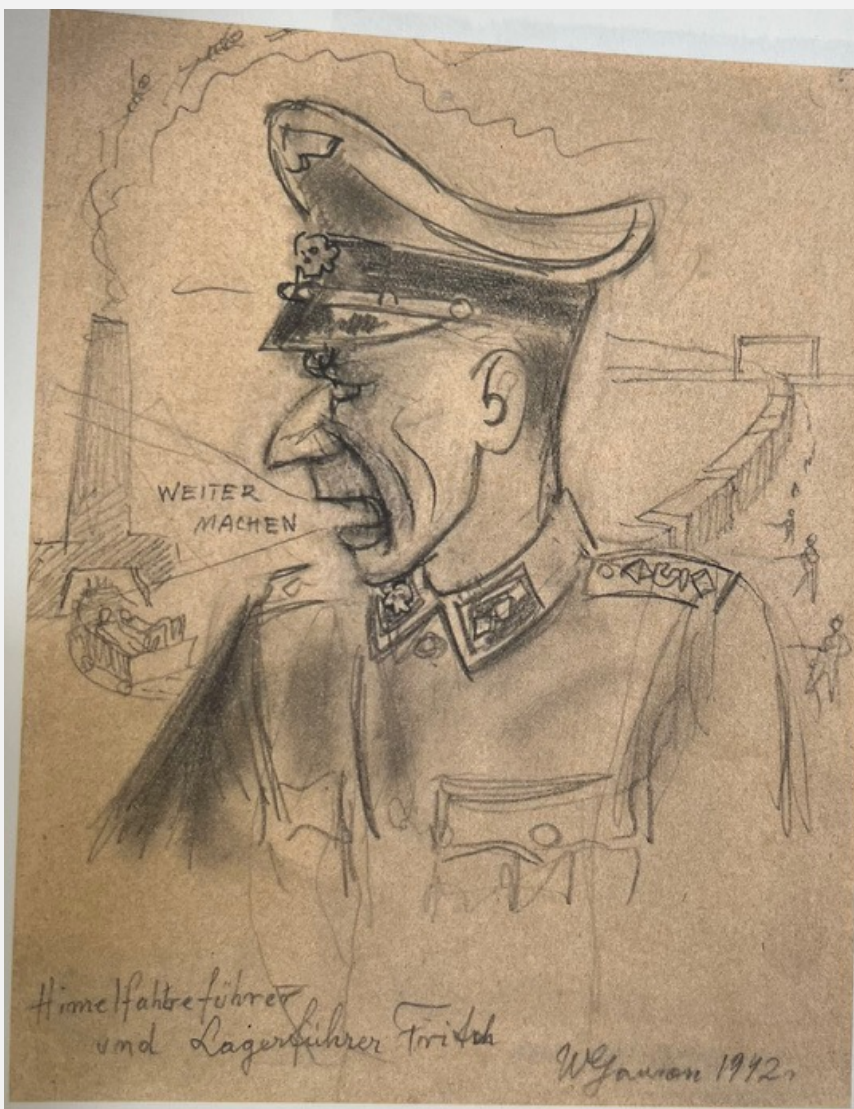
Κομμάντο εργασίας - σκληρές καταναγκαστικής εργασίας

Τοπιογραφίες

Νεκρές φύσεις

Halina Ołomucka, *Πρώτα βήματα στο στρατόπεδο*, 1943-45,
Auschwitz-Birkenau State Museum

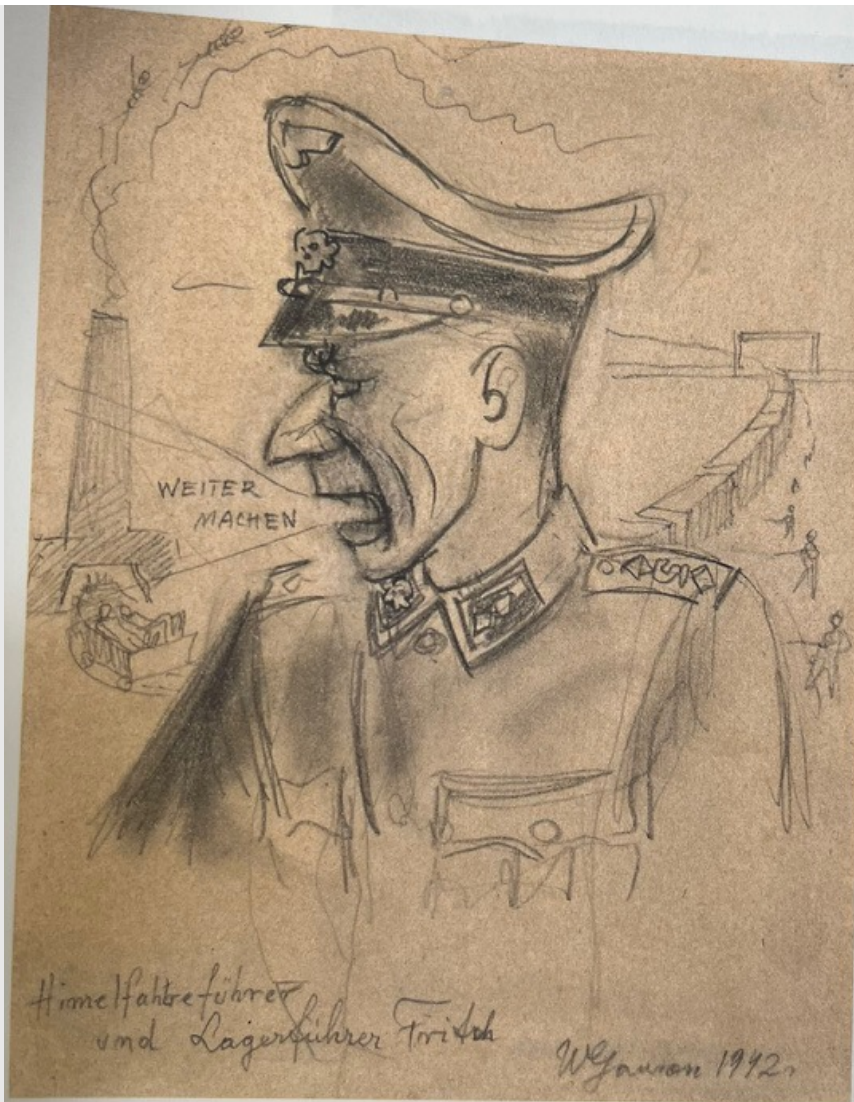

Wincenty Gawron (1908 – 1991)

Γελοιογραφία του Karl Fritzsch, Άουσβιτς 1942

μολύβι σε χαρτί, 16,5 × 13 εκ.

State Museum Auschwitz-Birkenau

Wincenty Gawron, *Γελοιογραφία του Karl Fritzsch*, 1942, μολύβι σε χαρτί, 16,5 × 13 εκ., State Museum Auschwitz-Birkenau

Józef Szajna (1922-2008), *Τοπίο
Καρπαθίων*, 1945, νιτροχρώματα
σε γύψο (αρχικά σε τοίχο
παραπήγματος στο στρατόπεδο
Schönebeck, υποστρατόπεδο του
Μπούχενβαλντ), 100 x 143 εκ.,
Buchenwald Memorial

Ο τοίχος στο Schönebeck το 1996.

Józef Szajna, *Νεκρή φύση με λουλούδια*, 1944-1945,
νιτροχρώματα σε γύψο (αρχικά σε τοίχο παραπήγματος στο
στρατόπεδο Schönebeck, υποστρατόπεδο του Μπούγκενβαλντ,
Buchenwald Memorial, Φωτ. Ε. Αλεξάκη

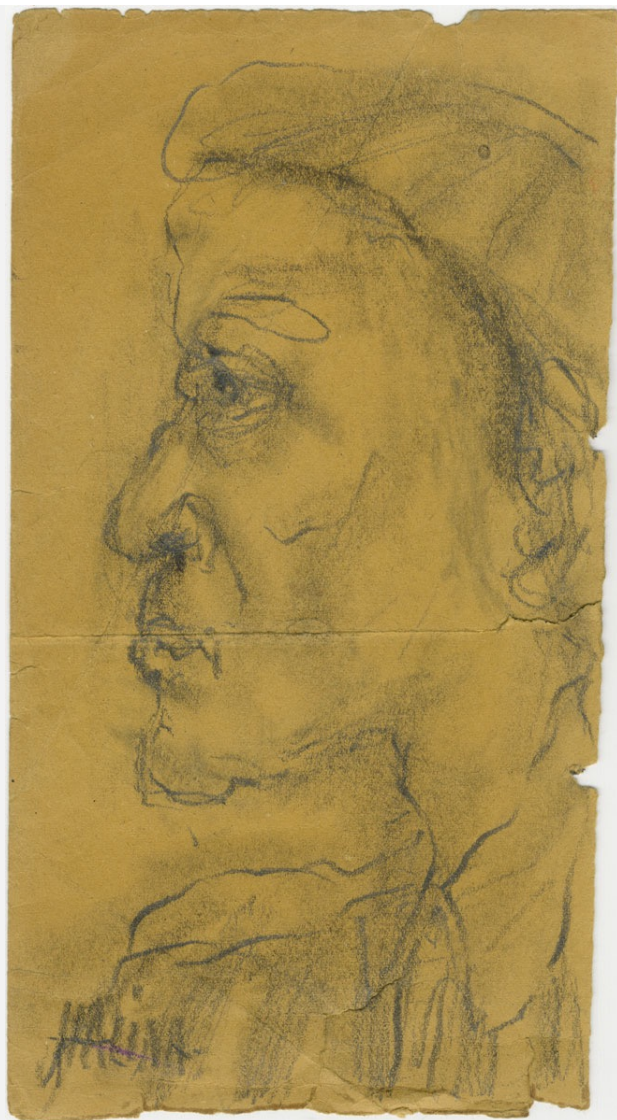
Adam Grochowski, *Τρυπανιστές*, υδατογραφία σε χαρτί, 27,5 x 19 εκ., Μαουτχάουζεν, 1944. Auschwitz-Birkenau State Museum

Μορφές «πνευματικής αντίστασης»

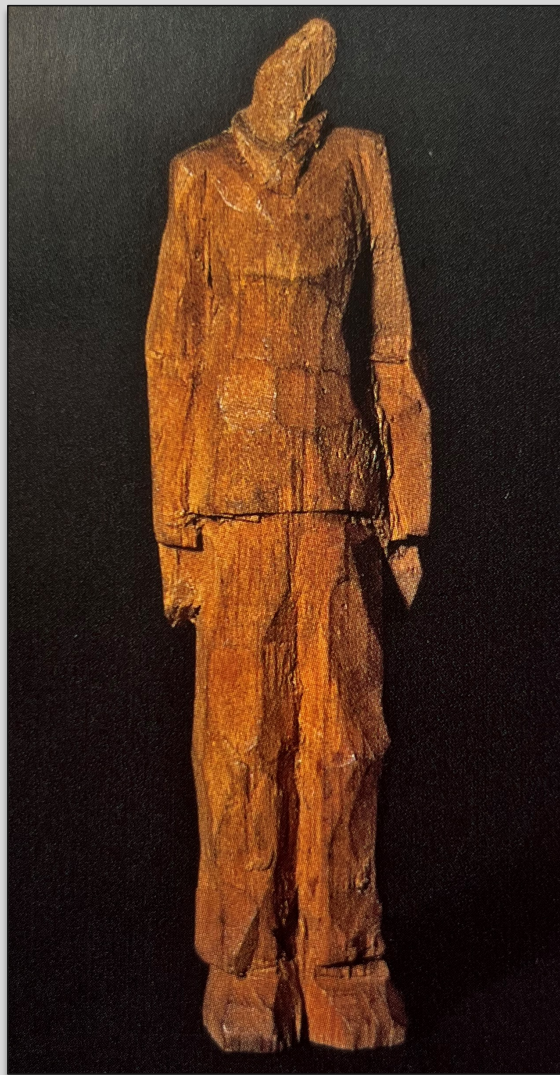
**Μηχανισμοί ψυχικής άμυνας και
επιβίωσης**

Μέσα τεκμηρίωσης

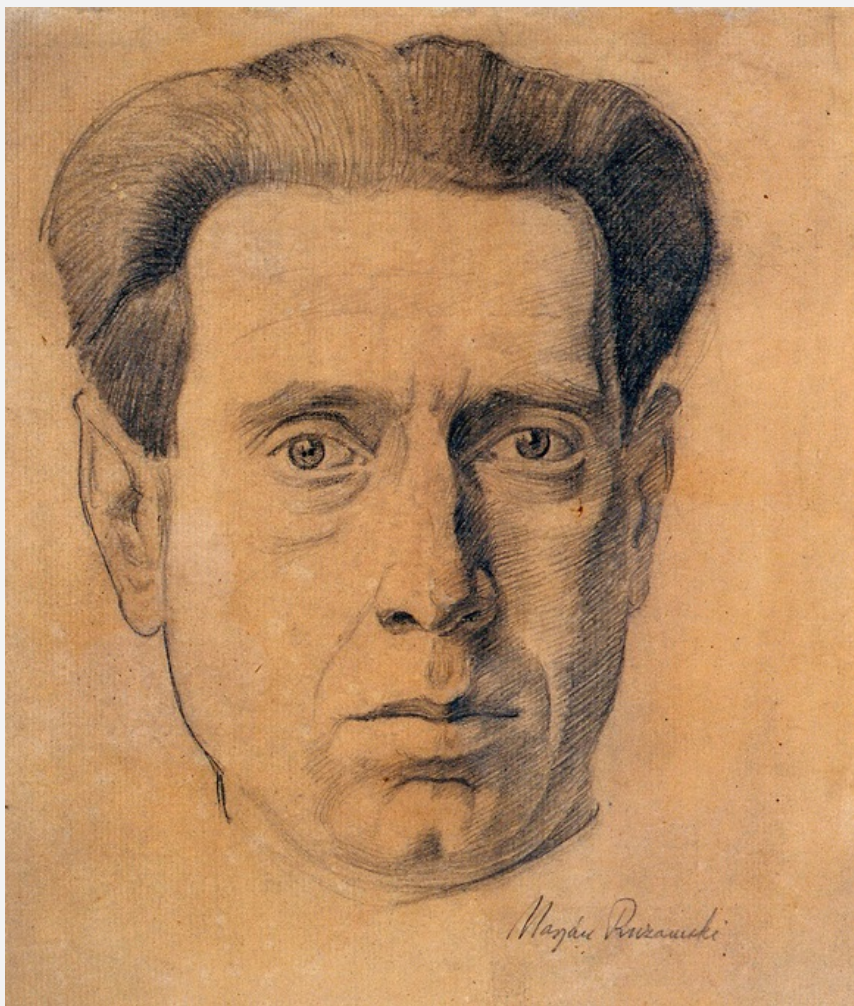
Έργα τέχνης

Halina Olomucka, *Αντιστασιακός στο Άουσβιτς*, Άουσβιτς II-Μπίρκεναου 1945, Yad Vashem Art Museum

Άγνωστος καλλιτέχνης, *Κρατούμενος*,
Αουσβιτς 1940-1945, State Museum
Auschwitz-Birkenau

Marian Ruzamski, *Αυτοπροσωπογραφία*, 1943 – 1944, μολύβι σε χαρτί, 25 × 20 εκ., State Museum Auschwitz-Birkenau

Włodzimierz Siwierski, *Ρύθμιση του ποταμού Σόλα I (Καταναγκαστικά έργα στον ποταμό Σόλα)* , 1940, μολύβι σε χαρτί, 14,4 × 9,3 εκ., State Museum Auschwitz-Birkenau

Boris Taslitzky, *Επιστροφή Ρώσων και Πολωνών συντρόφων
μετά από έναν μήνα στο κομάντο εργασίας "S3",
Μπούχενβαλντ 1944, μολύβι σε χαρτί, ιδιωτική συλλογή*

Προσωπογραφία του καλλιτέχνη Paul Goyard στο
Buchenwald (1944), ζωγραφισμένη από τον
συγκρατούμενό του Boris Taslitzky

Fam.-Name: G o y a r d		Überstellt		Personen-Beschreibung:	
Vorname: Paul	am:	an KL.	Grösse: 163	cm	Folienfoto erfasst
Geb. am: 28.12.86	in: Digoin		Gestalt: schlank		
Stand: verh.	Kinder: keine	am:	Gesicht: oval		
Wohnort: Saint-Denis, Dép. Saône et Loire		an KL.	Augen: grau		
Strasse: Av. du President Wilson 227.		an KL.	Nase: gradl.		
Religion: r.k.	Staatsang.: Frankreich		Mund: breit		
Wohnort d. Angehörigen: Ehefrau: Berthe G., Saint-Denis,	am:	an KL.	Ohren: anlieg.		
W.O.	am:	an KL.	Zähne: 4 fe hlen		
Eingewiesen am: 14.5.1944			Haare: melgrau		
durch: BDS.-Paris	am:	an KL.	Sprache: franz.		
in KL.: Buchenwald			Bes. Kennzeichen: re Knie-Narbe		
Grund: Polit. Franzose	Entlassung:		Charakt.-Eigenschaften:		
Vorstrafen: 1 mal politisch	am:	durch KL.:			
mit Verfügung v.:					
Strafen im Lager:				Sicherheit b. Einsatz:	
Grund:	Art:			I. T. S. FOTO Nr. 824/v	
				Körperliche Verfassung:	

KL. 15/XI. 43-500000

540c

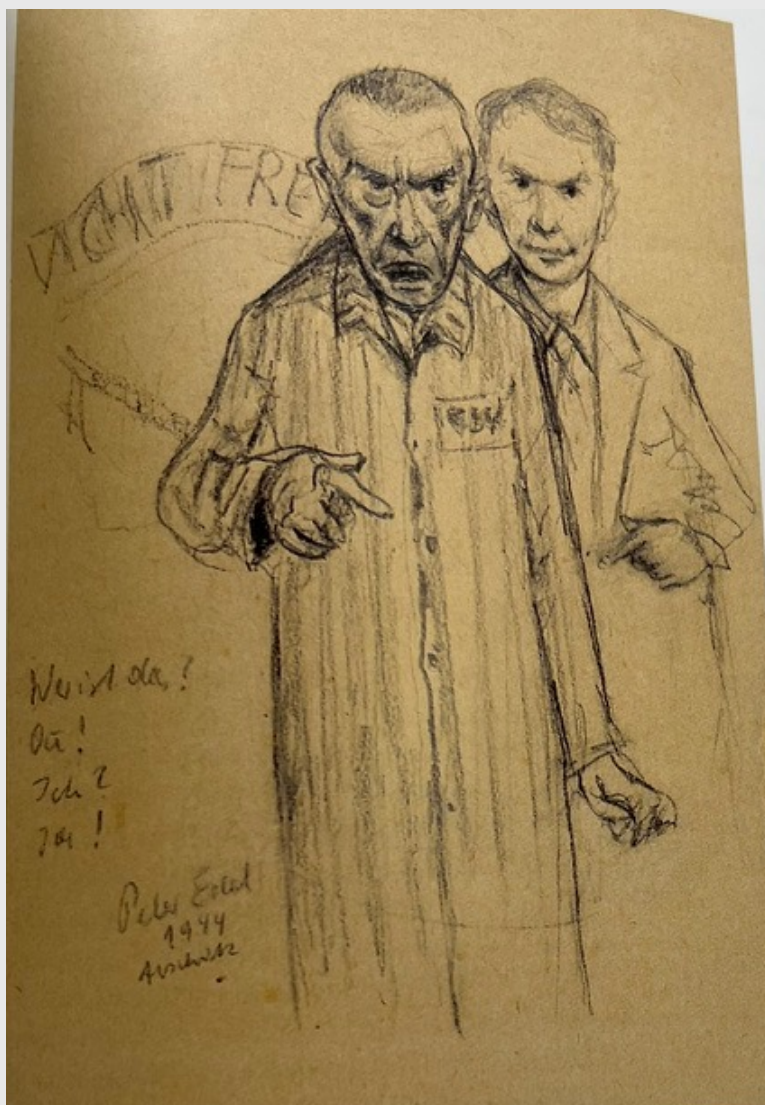
Η κάρτα κρατούμενου του Paul Goyard στο Μπούχενβαντ
Αιτία κράτησης: «πολιτικός Γάλλος»

Κατά τη διάρκεια του εγκλεισμού του στο Μπούχενβαλντ, ο Paul Goyard φιλοτέχνησε περίπου 300 σχέδια με σκηνές της στρατοπεδικής συνθήκης

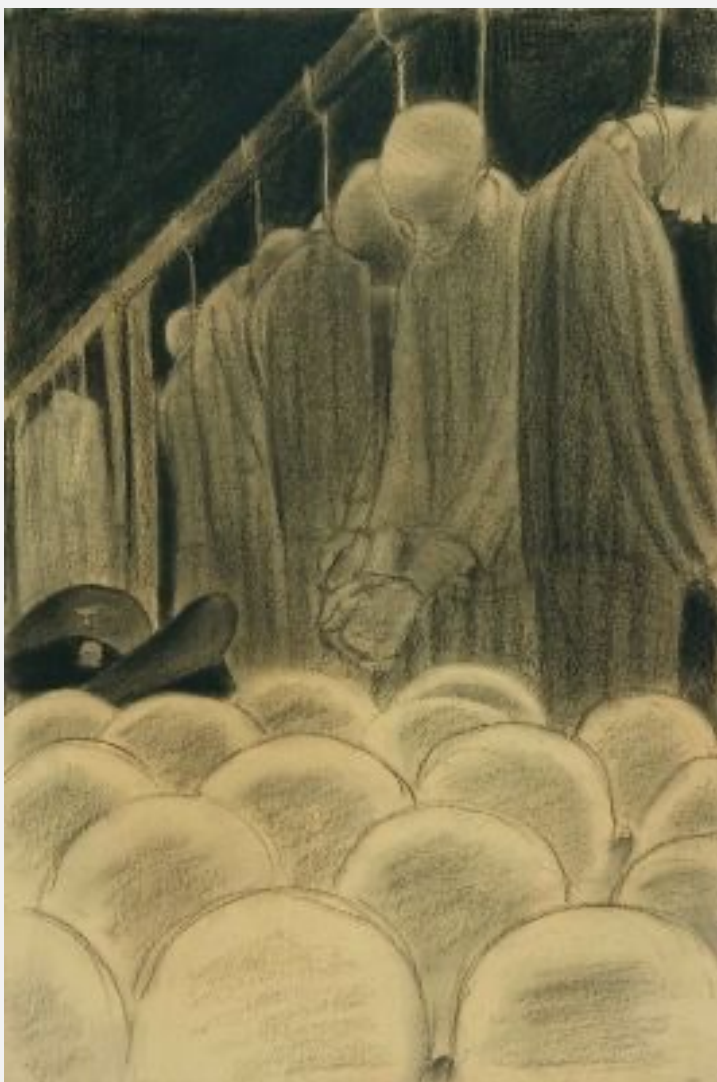
Paul Goyard, «Σχέδιο για Διόραμα του στρατοπέδου συγκέντρωσης Μπούχενβαλντ, 1945» (μετά την απελευθέρωση), μολύβι σε χαρτόνι, 25,1 × 60 εκ., Συλλογή τέχνης τόπου μνήμης Μπούχενβαλντ

Peter Edel (Hirschweh), *Αυτοπροσωπογραφία*,
1944, μολύβι σε χαρτί, 29,5 × 20 εκ., State
Museum Auschwitz-Birkenau

Waldemar Nowakowski, *Επιστροφή από την εργασία*, υδατογραφία,
μελάνι σε χαρτόνι, 1940-1944, 15,3 × 10,4 εκ., State Museum
Auschwitz-Birkenau

Jerzy Adam Brandhuber (1897-1981)

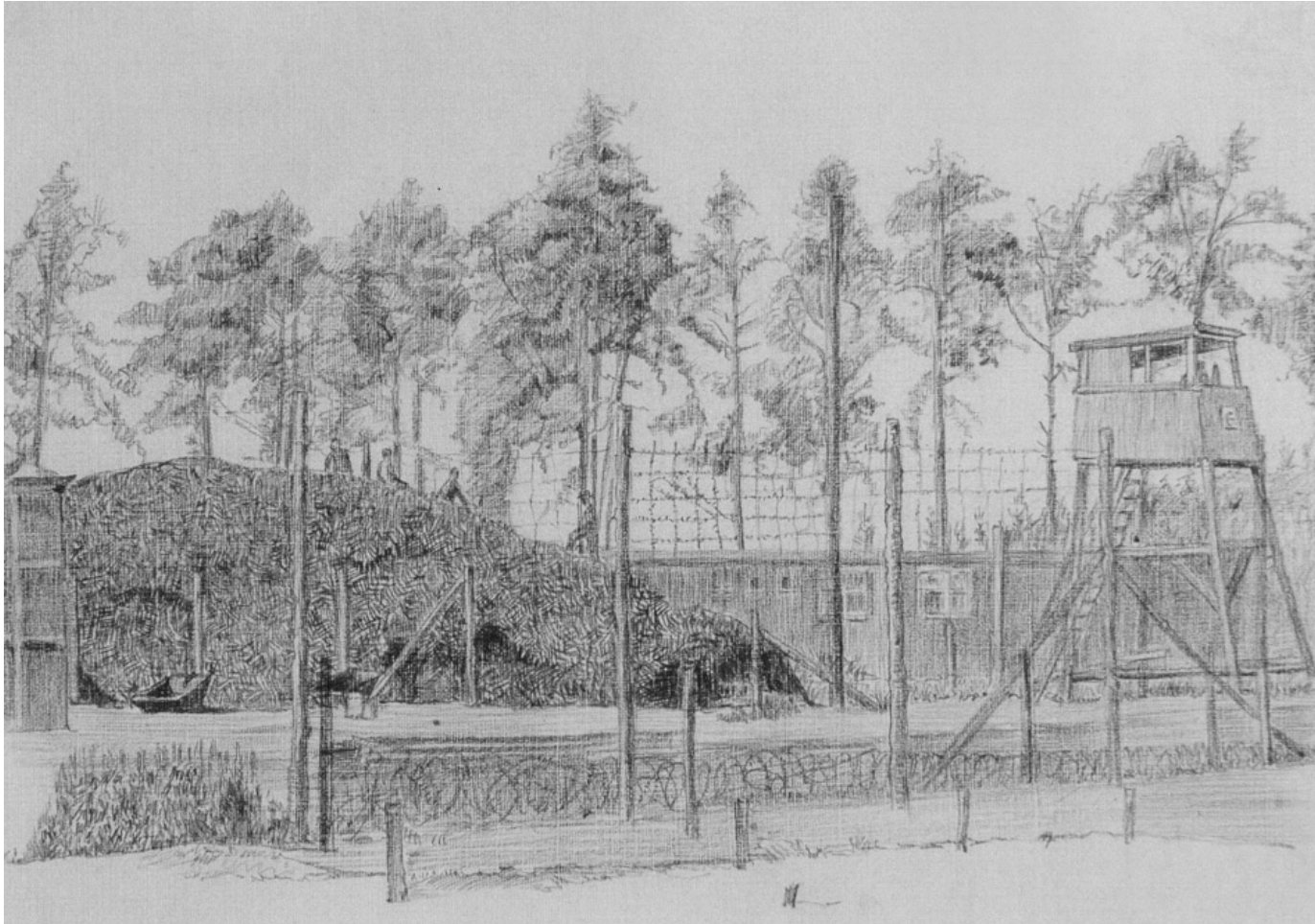
Η καταμέτρηση στις 19 Ιουλίου 1943, 1946

κάρβουνο σε χαρτί, 54 × 36 εκ.

State Museum Auschwitz-Birkenau

Wincenty Gawron, *Στην καταμέτρηση/προσκλητήριο (Appellplatz)*, 1964,
Auschwitz-Birkenau State Museum

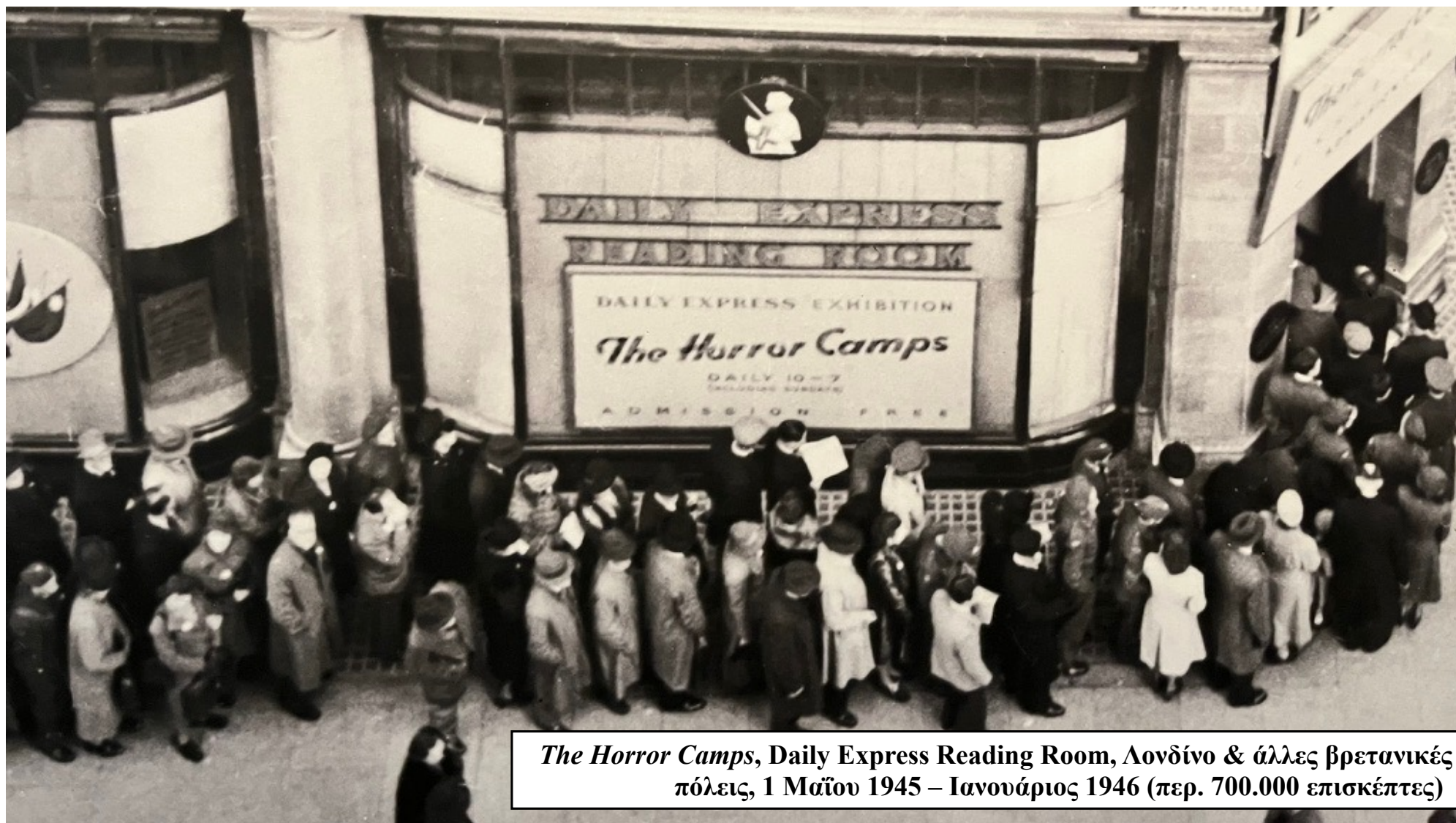

Louis Asscher (1885-1945),
Σωρός παπουτσιών στο *Sternlager*,
Μπέργκεν-Μπέλζεν 1944,
Συλλογή οικογένειας Asscher

«Σωρός παπουτσιών»,
στρατόπεδο συγκέντρωσης
Μπέργκεν-Μπέλζεν

Φωτογραφία τραβηγμένη
λίγο μετά την απελευθέρωση
του στρατοπέδου από
βρετανικά στρατεύματα στις
15 Απριλίου 1945

The Horror Camps, Daily Express Reading Room, Λονδίνο & άλλες βρετανικές πόλεις, 1 Μαΐου 1945 – Ιανουάριος 1946 (περ. 700.000 επισκέπτες)

GROVE OF DEATH

Left: British soldiers in the
Grove of Death, near
the town of Berlin, where they found
the bodies of German soldiers who had
been killed in the battle of Berlin.

SLAPSTICK

The British soldiers in the
Grove of Death, near
the town of Berlin, where they found
the bodies of German soldiers who had
been killed in the battle of Berlin.

Ludwig Meidner, *Ανθρώπινη πομπή*, από τη σειρά *Σφαγές στην Πολωνία*, 1942-1945

Μπροστά σε αυτές τις
φωτογραφίες, η σειρά μου
«Σφαγές στην Πολωνία»
μοιάζει απολύτως
παράλογη...
κάνουν το έργο μου να δείχνει
σχεδόν «οικείο» και «γλυκό»
δίπλα σε εκείνα τα τεκμήρια
της φρικτής πραγματικότητας.

Ludwig Meidner, Επιστολή προς τον Siegbert
Prawer, 3 Μαΐου 1945